Kaapon Kaiku III/2015

21. vuosikerta

http://www.rikantila.fi

SISÄLLYS

Ruheenjohtajan palsta 3
Muistoja Rikantilasta 3
Lukujen historiaa 4
Että semmoinen kesäretki 6
Mullilan tulipalo 1918 10
MLL:n ohjelmaa lapsille 14
Lutan Hirvikämppä 15
Syysristikko 20

Julkaisija: Rikantilan koulun kyläyhdistys yhteistyössä Eurajoen kunnan Kulttuuritoimen kanssa www.rikantila.fi

Painos: n. 155 kpl

Ilmestymisajankohdat: I Maaliskuu
II Kesäkuu
III Syyskuu
IV Joulukuu

Tilaushinta kotimaahan: 7 euroa/vuosikerta

TOIMITUS

RIKANTILA:
Tauno Perkiö
Nurkintanhuva 26
27150 EURAJOKI
puh:8682602
matkapuh: 044 7103311
sähköp: tauno.perkio@samk.fi

SAARI:
Kirsi Hassinen
Saaren kylätie 10
27150 EURAJOKI
puh: 040 5074843
sähköp: kirsi.hassinen@tvo.fi

LUTTA:
Miikka Paassilta (päätoimittaja)
Mauno Paassilta (lehden tilaukset)
Rikantilantie 25
27100 EURAJOKI
puh: 8682647
sähköp: manu47@eurajokinetti.fi

RITAVUORI:
Marja Hiltunen
Ovaskantie 24
27100 EURAJOKI
puh: 040 7170221
sähköp: hiltunen.marja@gmail.com

RIKANTILAN KOULUN KYLÄYHDISTYKSEN JOHTOKUNTA V. 2015

PUHEENJOHTAJA

Kiikola Heidi	040-7043458	Lapintie 431A	27100 Eurajoki

JÄSENET

Karjanlahti Tapani	044-5605581	Rikantilantie 231	27150 Eurajoki
Jasu Hannele	050-4079608	Lapintie 463 B	27100 Eurajoki
Pörsti Juhani	050–0824501	Rikantilantie 79	27100 Eurajoki
Vaahensalo Maria			
Luotonen Ossi	044-5691708	Saarentie 162	27150 Eurajoki
Korkeakoski Jenni	050-3445166	Rikantilantie 342	27150 Eurajoki
Hassinen Kirsi	040-5074843	Saaren kylätie 10	27150 Eurajoki

KOULU

Koulu	(02) 8682611	Rikantilantie 194	27150 Eurajoki
Kares Minna-Mari	044-3124611		

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

Syyskokousta tuloilla, siellä luultavasti keskustelua kulttuurimatkan kohteesta ja arvotaan yllätyskori Lahdenperän kävijöiden kesken. Lahdenperässä oli hieno osallistujamäärä, ja ilmat suosivat makkaranpaistoa. Jotkut hurjapäät uskaltautuivat uimaankin.

Iltsikalla jatkaa lasten rakastama *Kyllikki Nordling* iltapäivissä, ja aamupäiviin on tullut uusi kasvo, *Henrietta Karjalainen*. Tervetuloa, Heta!

Mustikkaa on kaikilla jo varmaan pakkaset täynnä upean mustikkasadon ansiosta. Luontopolulla olisi jo puolukkaakin, menkää poimimaan!

Intiaanikesässä paistatellen
— *Heidi Kiikola*, puheenjohtaja —

MUISTOJA RIKANTILASTA

Hei taas Rikantilan väki! Kelaan vielä muutamia tapahtumia niiltä vuosilta, jolloin asustimme koululla: vaimoni *Ritva*, minä *Antti*-ope sekä pojat *Hannu* ja *Seppo*. Syntyipä vielä tytärkin *Eila* 1961. *J.V. Heinonen* kastoi hänet pappilassa, tarjosi meille simaa ja munkkeja, olihan vappu tulossa. Ystävystyimme vuosikymmeniksi ja tapasimme hengellisissä tilaisuuksissa eri puolilla Satakuntaa. J.V. muisti aina mainita ikänsä ja sen, että hänellä ei ole mitään lääkkeitä, ja senkin, että hän harrastaa avantouintia Eurajoessa kotinsa rannassa. Olimme ystävystyneet kai siksikin, kun meillä oli kolmen vuoden maitotinki Heinosen talosta.

Rikantilassa oli helppo tulla tutuksi kaikkien kanssa. Heti ensimmäisenä päivänä keskuksen flikat, muistaakseni *Heinon*, soittivat ja neuvoivat ottamaan ränneistä sadevettä talteen, koska koulun kaivo oli tyhjä. Vettä ajettiin Lutanjärvestä säiliöautolla kaivoon. Ihmettelimme tuollaista puuhaa samean vetemme kanssa!

Sitten tuli iso harmi, kun hukkasin vihkisormukseni. Koulun keittäjä *Niemisen Hilja* kyseli, mitä olin tehnyt sinä päivänä. Ja kun kerroin,että olin istuttanut orvokkeja, alkoi hän kaivella orvokkimaata,ja sieltä sormus löytyikin. Olen Hiljalle vieläkin kiitollinen, sillä harvan olisi tullut mieleen (ei ainakaan miesten).

Muistoja riittää: Kun saimme pakatuksi tavaramme kesällä 1962 ja olimme palaamassa takaisin Kokemäelle, haki *Tammisen Hymmi* koko porukan syömään!! Ritva on siitä erityisen kiitollinen vielä nytkin, toki minäkin.

Kylässä kävimme useasti Ruuskalla ja Rintalassa. Pojat taisivat haluta Ruuskan sisarusten tykö siksi, kun molemmissa paikoissa sai maailman parhaita pikkuleipiä! (Olimme Ritvan kanssa samaa mieltä.)

Lopuksi kysyn, että eivätkö tällaisen 80-vuotiaan muistamat yksityiskohdat kaukaa 53 vuoden takaa kerro sen, kuinka rakas paikka teidän koulunne oli nuo vähäiset kolme vuotta. Kiitoksemme teille *Aleksis Kiven* sanoin:

"Niin päivä nouskoon ja taas laskekoon, niin vuodet menkööt, niin aika aina onnen suojassa kulukoon".

Kaapon Kaiun väelle lämpimät terveiset!
3.9.2015

— Ritva ja Antti Pihlava perheineen —

LUKUJEN HISTORIAA

Ihminen on varmaan käyttänyt sormiaan osoittamaan joidenkin esineiden lukumäärää jo esihistoriallisina aikoina. Tähän ei tarvittu välttämättä edes puhetta – käsimerkit riittivät. Nykyisinkin käytössä oleva kymmenjärjestelmä johtunee siitä anatomisesta sattumasta, että ihmisellä on kymmenen sormea.

Näitä ns. **luonnollisia lukuja** on käytetty historian alkuhämäristä asti, mutta miten merkittiin kymmentä suurempia lukuja? Meille on itsestään selvää, että 347 tarkoittaa ”3 sataa + 4 kymmentä +7 ykköstä”, mutta aluksi suuremmille lukumäärille keksittiin vain omia symboleita, eikä numerosymbolin paikka luvussa merkinnyt mitään. Paikkajärjestelmää käytettiin ensimmäisen kerran Babyloniassa jo tuhansia vuosia sitten. Siellä tosin lukujärjestelmän kantalukuna oli kuusikymmentä eikä kymmenen. Babylonialaisten matematiikka oli sen ajan huippua.

Eräs seikka, joka pitkään haittasi matematiikan kehitystä, oli luvun nolla puuttuminen. Babylonialaiset kehittivät noin vuonna 300 eaa. luvun keskellä olevalle nollalle oman merkkinsä, mutta luvun lopussa olevalle nollalle ei ollut merkkiä. Luvun suuruus piti päätellä asiayhteydestä. Näin vaikkapa luku 4062 oli ilmaistavissa babylonialaisten nuolenpääkirjoituksella. Vaikka keksintö oli tehty, ei se noin vain heti levinnyt muihin kulttuureihin. Mainittakoon, ettei roomalaisissa numeroissa ole vieläkään nollaa! Niinpä niitä käytetäänkin paljolti vain järjestyslukuina.

Kun pienemmästä positiivisesta luvusta vähennetään suurempi luku, saadaan negatiivinen luku. Käytännön esimerkkinä voi ajatella vaikka lämpötilaa: Kun ensin ulkoilman lämpötila on vaikkapa +3 astetta, ja sitten lämpötila laskee 5 astetta,

päästään pakkaselle. Tämäkään ei ollut muinoin mikään itsestään selvyys. Kreikkalainen *Diofantos* (noin 200-luvulla jaa.) nimitti sellaisia laskuja absurdeiksi, joiden tulos oli negatiivinen. Negatiivisia lukuja pidettiin pitkään vain teknisenä temppuna, jolla jotkin laskutoimitukset yksinkertaistuivat, mutta negatiivisia lopputuloksia ei hyväksytty. *Gerolamo Cardano* kirjoitti *Ars Magna* -teoksensa vuonna 1545, jossa hän käyttää negatiivisia lukuja. Sivumennen sanoen hän on jättänyt nimensä historiaan kardaaniakselin keksimisen ansiosta.

Jo muinaiset kreikkalaiset (n. 500–300 eaa.) havaitsivat, että neliön lävistäjän pituuden suhdetta neliön sivuun ei voi ilmaista millään murtoluvulla. Tietenkin enemmän tai vähemmän tarkkoja likiarvoja on mahdollista esittää käytännön tarkoituksia varten. Toinen yhteismitattomuuden esimerkki on ympyrän kehän ja halkaisijan suhde (josta käytetään symbolia π, pii). Kreikkalainen *Pythagoras* ja hänen seuraajansa pääsivät melko pitkälle tällaisten geometristen probleemojen pohdinnoissa, mutta nämä irrationaaliluvut (”järjettömät luvut”) jäivät arvoituksiksi. Tarina kertoo, että eräs pythagoralainen olisi tehnyt itsemurhan tajuttuaan irrationaalilukujen yhteismitattomuuden. Tarina lienee keksitty, mutta ainakin se kertoo, miten vakavasti pythagoralaiset ottivat matemaattiset oppinsa.

Vasta 1800-luvulla (noin 2000 vuotta myöhemmin!) saksalainen *Richard Dedekind* loi kattavan teorian, joka yhdisti rationaaliluvut ja irrationaaliluvut yhdeksi suureksi reaalilukujenlukujoukoksi. Irrationaalilukuja on ääretön määrä kuten rationaalilukujakin.

Kun matemaatikot pohtivat toisen, kolmannen ja neljännen asteen yhtälöiden ratkaisuja, he törmäsivät neliöjuuren ottamiseen negatiivisesta luvusta. Tämähän on reaaliluvuilla mahdotonta. Niinpä piti keksiä ”kuviteltu luku” eli imaginääriluku, jolle annettiin symboli *i*. Jo vuonna 1570 italialainen matemaatikko *Rafael Bombelli* esitteli imaginääriyksikön -1:n neliöjuurena ($i = \sqrt{-1}$) ja muotoili laskusäännöt kompleksilukujen peruslaskutoimituksille. Kompleksiluku voidaan esittää reaali- ja imaginääriosan summana: $Z = a + bi$.

Kuten negatiivisia lukuja ja irrationaalilukuja aikanaan, kompleksilukuja pidettiin aluksi mahdottomina hyväksyä. Eräiden lähteiden mukaan Cardano piti kirjassaan Ars Magna kompleksiluvuilla laskemista jopa "henkisenä kidutuksena". Kompleksilukujen haltuunotto vaati vain ennakkoluulottomuutta ja ajattelutyötä. Tämän työn tärkein tekijä oli *W. R. Hamilton*, kun hän vuonna 1835 määritteli kompleksiluvut täsmällisesti järjestettyinä reaalilukupareina. Hamilton yritti laajentaa ajatuksensa kompleksiluvuista lukukolmikkoihin ja -nelikköihin. Hän kuitenkin törmäsi ylitse pääsemättömiin vaikeuksiin. Lukukäsite oli tullut tiensä päähän, kun haluttiin pitää kiinni tavallisen aritmetiikan laskusäännöistä. Nyt voimme kirjata lukukäsitteen laajenemisen historian lyhyesti näin:

- Luonnolliset luvut (**N**): 1, 2, 3…
- Laajennetut luonnolliset luvut (**N**): 0, 1, 2, 3, …
- Kokonaisluvut (**Z**): …-3, -2, -1, 0, +1, +2, +3…
- Reaaliluvut (**R**):
- Rationaaliset; esim. 7,12303, ¾ (desimaali- ja murtoluvut)
- Irrationaaliset; esim. $\pi \approx 3{,}14159\ldots$
- Kompleksiluvut (**C**): esim. -3,45 +4,27i

On mielenkiintoista ajatella, miten viisaat matemaatikot ovat näitä miettineet ja kehitelleet vuosisatoja. Ja nyt kädessäni on muutaman kympin maksava taskulaskin, joka vaivattomasti laskee näillä kaikilla. Äärettömään tarkkuuteen on tietysti mahdotonta päästä, mutta kaikkiin käytännön tilanteisiin laskimen kyvyt riittävät mainiosti.

— Tauno Perkiö —

ETTÄ SEMMOINEN KESÄRETKI
- tomaattikuntaan

Innostuimme Närpiön reissusta nähtyämme, että Kotiseutuyhdistys teki sinne matkan kesäkuussa. Tämä ajankohta ei sopinut meille, mutta päätimme lähteä omin päin katsomaan Lind´sKökin kasvihuoneravintolaa, kirkkotalleja ja Öjskogin museoaluetta. Ajaksi valikoitui onneksi yksi harvinaisista heinäkuun aurinkoisista päivistä, vaikka ennen Poria pahaenteisesti sataa ripsotti, ja mustat pilvet vaelsivat edellämme. Ilma kuitenkin kirkastui matkan edetessä, asfaltti oli uutta, ja liikenne rauhoittui Porin jälkeen. Huristelimme hyvää vauhtia erinomaisessa kunnossa olevaa tietä pitkin ja pysähdyimme välillä pissattamaan Väinö-herraa.

Lind`sKök löytyi helposti. Se sijaitsee aivan kasitien tuntumassa, pari kilometriä ennen kuin käännytään Närpiön keskustaan. Saavuimme parahiksi lounasaikaan, ja ruuhka oli aikamoinen. Eteisessä kyltti kehotti odottamaan pöytiin ohjausta, ja jäimme kiltisti vartomaan vuoroamme. Ystävällinen nuori nainen kävi aika äkkiä kysymässä, kuinka monta henkeä oli tulossa ruokailemaan, ja noin kymmenen minuutin kuluttua eräästä pöydästä vapautui tilaa.

Paikka oli juuri sellainen kuin mainostetaan. Lasihuone on täynnä yrttejä, kukkia, eksoottisia hedelmäpuita… Seinillä on monessa tasossa hyllyjä, jotka notkuvat erilaisia kasveja. Lattia on närpiöläistä graniittia, ja tuolit ovat banaanipuuta.
Esite kertoo ravintolan saaneen suomenruotsalaisen Martta-järjestön ruokakulttuuri-palkinnon vuonna 2006, joten odotuksemme olivat korkealla.

Ruoka oli maukasta, kasvisvoittoista ja aika konstailematonta. Maut olivat selkeitä, eikä turhanpäiväisiin kikkailuihin ollut sorruttu. Mansikan ja valkosipulin yhdistäminen oli ehkä erikoisinta, mutta se toimi oikein hyvin ja sopi paikan tyyliin. Jälkiruoaksi oli kurkulla maustettua pannacottaa. Se vaikutti ensin oudolta yhdistelmältä, koska tähän italialaista alkuperää olevaan kermavanukkaaseen on totuttu käyttämään makeita hedelmiä ja marjoja. Mutta tämäkään ruoka ei tuottanut pettymystä. Päinvastoin, vaikka en ole tällaisten herkkujen ystävä, hain lisää tätä sorttia.. Todennäköisesti juuri siksi, että tässä makeus oli hillittyä. *Ei olluäkmakkia*.

Saavuimme ruuhkaiseen sesonkiaikaan, mutta silti ihmetytti, että kysyntäpiikkiä ei ollut otettu rakennusvaiheessa huomioon, vaan ravintolassa oli vain kaksi vessaa, toinen gentlemanneille ja toinen leideille. Samassa ahtaassa eteistilassa jonotettiin sekä vessoihin että ravintolan puolelle, joten tunnelma oli varsin tiheä.

Alun perin kirkkotalleja Närpiössä on ollut 350, ja jäljellä on vajaa puolet. Ne sijaitsevat päätien molemmin puolin, ja näiden yksihuoneisten, punamullattujen rakennusten pääty on suunnattu tielle päin. Hienoa, että jossain pitäjässä on säilytetty tällainen ”muistomerkki” näin laajana.
On ymmärrettävää, että kun on lähdetty Jumalan sanaa kuulemaan kymmenien kilometrien päästä, sekä ihmiset että hevoset ovat tarvinneet levähdyspaikkaa. Tässä kohtaa mieleeni tuli jotain, mitä mummuni tapasi kertoa. Kun oli menty tansseihin tai mihin tahansa, miehet olivat ajaneet kilpaa ja juoksuttaneet hevosparkansa hikeen asti. Mummu suri aina sitä, että siellä hevoset sitten seisoivat kylmissään ja odottivat kotimatkaa tuntikaupalla. Hevostalleilla tämä ongelma, joka nykyään aivan oikein katsottaisiin eläinrääkkäykseksi, olisi poistettu.

Suurin osa talleista on rakennettu 1800-luvulla, ja isommilla taloilla on tietenkin ollut hulppeammat tallit. Osa oli pikkuruisia, ja oviaukot olivat niin pieniä ja kapoisia, että ihmettelin, miten kummassa hevonen (vaikka ne ovat olleet silloin pienempiä kuin nykyään) on voinut astua sisälle. Hevosharrastajaystäväni valistivat minua, että hevonen pääsee aika matalaan tilaan, koska pystyy painamaan päänsä hyvinkin alas.

Kirkkotallien edessä oli taulu, jossa esiteltiin Öjskogin puistoa – elävää kotiseutua – ja museoaluetta, joka on kotiseutuyhdistyksen lempilapsi. On ravintolaa, eläinaitausta ja mitä ainutkertaisempia museoita toisensa perään. Vaan todellisuus on jotain aivan muuta.

Ravintola oli kiinni, apteekki- ja maalaiskauppamuseot olivat lukossa, samoin ulkovessat, eikä eläimiä näkynyt missään. Ainoa paikka, joka oli auki, oli 1700-luvulla rakennettu Bengtsin talo. Päästyämme susiovista sisälle luoksemme tuli nuori nainen, joka osasi heikosti suomea. Kysyin häneltä (tyttöä säästääkseni käytin kirjakieltä) oliko heillä yleisesitettä museoalueen rakennuksista. Tyttö pyöritteli päätään ja ihmetteli: *mikä tietty rakennus halua tietää*? Toistin kysymykseni, että halusin tietoa koko museoalueesta, mutta se oli turhaa. Joko tyttö ei ymmärtänyt tai halunnut palvella, vaan hävisi äkkiä talon uumeniin kysyttyään lopuksi *haluaako katso talo? Maksa kaksi euro.* Emme ehtineet edes miettiä asiaa.

Matkan jälkeen laitoimme reklamaation Närpiön matkailutoimeen. Sieltä pyydeltiin anteeksi, ettei kesätyöntekijä ollut osannut riittävästi suomea. Olisin halunnut esittää vastakysymyksen: miksi kunnassa ei ole palkattu nimenomaan henkilöä, joka osaa muutakin kuin rantaruotsia? Varmasti tiedetään, että suurin osa heille tulevista matkailijoista on suomenkielisiä.

Vastineessa saimme kuulla myös, että kahdella eurolla olisimme päässeet tutustumaan sekä Haagan maalaiskauppa- että apteekkimuseoon. Niihin kun ihmisiä ei voi päästää valvomatta, koska aineisto on äärimmäisen ainutkertaista. Bengtsin talossa aikaansa viettävä tyttö olisi voinut sen verran avata suutaan, että olisi kertonut edes, mitä pääsylippuun sisältyy.

Siinä vaiheessa kun jo arvelimme käynnin osoittautuvan pettymykseksi, lähdimme vilkaisemaan mainostettua kasvihuonemuseota. Olin jopa riemuinnut siitä etukäteen miehelleni. Mikä olisi hienompaa kuin päästä katsomaan aiemman sukupolven kasvatustyyliä ja saada vinkkejä?

Esitteessä, jonka pengoin itse Bengtsin talon eteisen lokeroista, oli varsin mahtipontista tekstiä. Kasvihuonemuseo on vihitty käyttöön vuonna 2004. Museossa on kaksi osastoa, jossa toisessa voi seurata miten olkea ja turvetta käytetään viljelyksessä, ja

toisessa osastossa voi katsoa valokuvia uraauurtavien viljelijöiden erilaisista työkaluista ja varusteista.

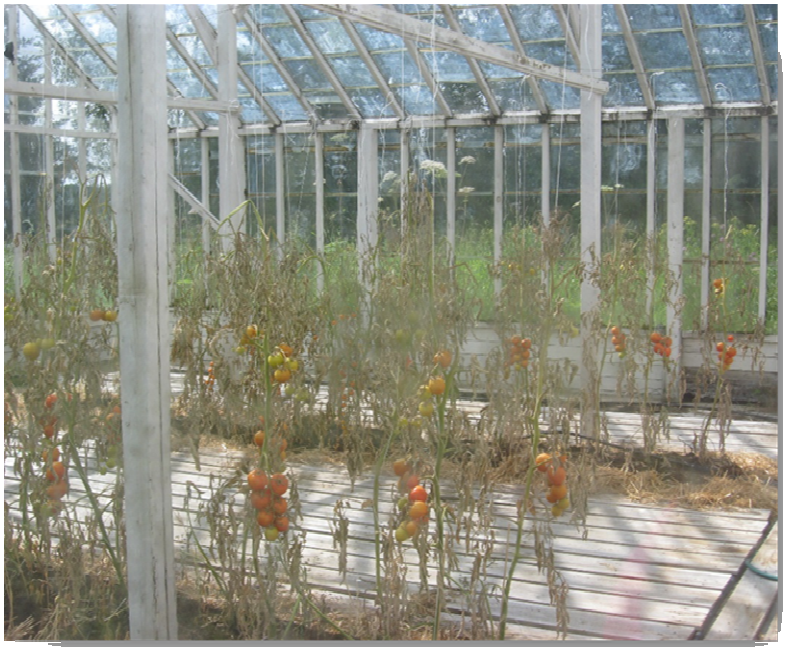

Esite oli pelkkää sana-helinää. Vasemman puoleisessa osastossa kituivat kellastuneet tomaatit, mikä oli minusta suorastaan kasvirääk-käystä. Tämä selitettiin vastineessa sillä, että kasvihuoneen automaatti-set luukut olivat menneet rikki tänä kesänä, ja siksi tomaatit olivat kuoleman kielissä. Ovessa oli muna-lukko (mitään varasta-misen arvoista emme tosin nähneet), ja ihmettelimme, miksi kesätyöntekijä ei tullut avaamaan ovia tomaattiparoille ja kastellut niitä.

Kasvihuoneen toisella puolella, jossa piti olla erilaisia laitteita, lymyili muutama paksussa ruosteessa oleva esine ja tynnyri. Se oli pelkkä romuvarasto. Ehkä seinillä oli valokuvia, mutta kun emme kerran päässeet sisälle.

Ei oikein huvittanut poiketa enää minne-kään. Ajoimme Kristiinankaupungin halki, ja se oli kodikas ja kaunis kaupunki, mutta lähempi tutustuminen ei sillä hetkellä innostanut.

Loppumatkalla asia rupesi jo huvittamaan, ja totesimme, että jos ei muuta, niin saimme ainakin viettää päivän mieluisassa seurassa. Ja olivathan Lind´sKök ja kirkkotallit olleet näkemisen ja kokemisen arvoisia.

— Marja Hiltunen —

MULLILAN TULIPALO 1918

Tämä tarina on keksitty, mutta tulipalon tapahtumat ovat pääosin totta. Mullilassa paloi kaikkiaan 28 rakennusta 1918 ja lähteenä tarinassa olen käyttänyt Kotiseutumme Eurajoki V -kirjaa, jossa mm. Pentti Paloheimo ja Olga Heinonen kertovat palosta. Tarinan mamma ja muut henkilöt ovat kuitenkin fiktiivisiä.

”Kerro mamma joku juttu! Kerro siit isost tulipalost, ko suun tukkaski meinas palla!” Timo maanitteli minua, mammaansa, taas kerran. Helmi-sisko yhtyi kuoroon: ”Ni, kerro mamma, kerro.”

”Taidat nähd pahoi unei vaa. Jos mää kerro huame, ja ny saat kuul sadu prinsessast ja hernest? Ja huame saattekki kokeil ite, tuntuk herne kovalt patja al.” Yritin vaihtaa puheenaihetta, mutta ei se auttanut. Kerrottava se tarina oli.

Olin ollut kuudentoista, kun Mullilan, kotikyläni ylisessä päässä, oli raivonnut tulipalo, joka poltti maan tasalle kaikkiaan 28 eri rakennusta. Tallit, navetat, saunat, aitat ja asuinrakennukset olivat sijainneet kovin lähekkäin, ja pärekattoisina ne olivat tulelle helppo saalis ja lähes mahdoton sammuttaa sen aikaisilla välineillä. Voimakas kuumuus oli hapertanut myös navettojen kiviseinät, ja nekin piti palon jälkeen purkaa.

Elettiin vuoden 1918 kesäkuun alkua ja aamupäivää, kun eräs pikkupoika oli huomannut liekit Kylä-Pirin navetan katolla. Hän oli juuri kiivennyt toisen rakennuksen katolle ja nähnyt palon sieltä. ”Kui se sin katol ol pääs, eik sitä kiället”, huomasi Timo kysyä.

”Ei ollu kukka kerin huamama, se ol nii vilpas poik, vaik oliki nuaremp ko sää ny. Eikä mukuli kerjet koko aikka vahtima niinko nykysi”, tuhahdin. Tämä sai leveän hymyn ilmestymään Timon kasvoille: ”Semmost saisis ol viäläkki”, hän haaveili.

”Ol nyt vait”, kehotin ja tarina jatkui: ”Eikä ollu semssi peltikatoi ko ny o, ne o nii liukkai ja kesäl nii kuumi, etei sin voi men, mut sillo ol kaik pärest tehdyi.”

”Niiko Heinose aitta vai, tommosist puist?” halusi Helmi tietää.

”Nii, päre tehdä puust, vualla runkoist pitki suikalei. Mut kumminki, naise oliva pessy pyykki ja tehnny navettokeittiöhö valu pada al. Kova tuul kon ol, ni kipin lens piipust ja putos sin katol.”

Polkaisin keinutuoliin lisää vauhtia, otin kutimen käteen ja jatkoin: ”Poik ol karan tiätyst äitis työ ja huutan henkes hädäs, et katol pala, ja ko naise oliva tullu ulos, ol jo melkke pualen katto ollu tules. Siin ol sit sauna ja asunrakennus ja kaik liki, ja tuul

puhals kipinöi niit päi.”

Muistin hyvin sen päivän; olin itse ollut kotimme tuvassa kuorimassa perunoita, kun olin kuullut ulkoa kovaa huutoa. Jätin perunat sikseen ja lähdin tietysti katsomaan, mitä ulkona meltottiin. Samassa näin, että Kylä-Pirillä, johon meiltä oli matkaa noin puoli kilometriä, roihusi jo oikein iso palo, levittäen mustaa savua. Taivaalla purjehti isoja pilviä kovan pohjoistuulen siivittäminä, mutta tuulikaan ei pystynyt hajottamaan savua.

Huusin äidilleni kamarin puolelle, että Pirillä palaa ja juoksin ulos. Pääsin vasta pihalle, kun äiti huusi avoinna olleesta kamarin ikkunasta: ”Ot ämpär fölihis!” Pysähdyin ja kaappasin ämpärin käteeni navetan edustalta ja pinkaisin juoksuun. Ohitseni meni väkeä hevoskyydillä ja polkupyörillä, ja matkalla porukkaan liittyi lisää väkeä talojen pihoilta. Oli tapahtunut se, mitä aina oli pelätty: punainen kukko oli päässyt valloilleen rutikuivissa hirsirakennuksissa, ja nyt oli vain yritettävä pelastaa se mitä voitiin.

Liekkejä en osannut pelätä, olin ennemminkin utelias, kun en ollut nähnyt koskaan niin isoa tulipaloa. Minua odotti kuitenkin sekasortoisempi näky kuin osasin odottaakaan. Naiset ja lapset kantoivat tavaroita ulos niistä rakennuksista, joihin tuli ei ollut vielä levinnyt, ja miehet kiipeilivät katoilla, yrittäen saada uusia palonalkuja tukahtumaan. Palavien talojen asukkaat ehtivät hädin tuskin väistyä sivummalle, niin räjähdysmäisesti palo levisi.

Muualta kylästä ja Irjanteen puolelta kokoontui ihmisiä, jotka koettivat epätoivoisesti auttaa. Miehet kävivät hevospelillä hakemassa kirkonmäen ruiskuhuoneesta palopruutan, mutta sen teho oli niin heikko, ettei sen käytöstä ollut juuri hyötyä.
Naiset, osa miehistä ja lapset juoksentelivat kuin päättömät kanat, etsien ämpäreitä ja muita astioita. Saharinkosken perkausta johtanut mestari Kurikka komensi ihmisiä ketjuun, jolla saataisiin vettä joesta palopaikalle. Tynnyreitä heitettiin hevoskärryihin ja vettä koetettiin tuoda myös niillä. Pahaksi onneksi joen Mullilan puoleiselle rannalle jäänyt niin iso tukkisuma, että vettä oli vaikea saada nostetuksi niiden välistä.

”Mut kärvennyik sun tukkas siin?” Helmi muistutti yksityiskohdasta, joka kauhistutti häntä kertomuksessa aina eniten. Hänellä oli kaksi paksua lettiä, joista hän oli hyvin ylpeä.

Olin päässyt paikan päälle ja liittynyt pitkään vedensiirtoketjuun, mutta ennen sitä olin epähuomiossa mennyt liian lähelle Jussilan tallia, joka oli juuri syttymässä tuleen. Miehet koettivat hakata viereisen saunan kattoa palohuiskalla, saadakseen liekit tukahdutettua, mutta tallin nurkka oli jo tulessa. Sieltä talutettiin yhtä hevosta juuri ulos ja huomioni oli kiinnittynyt siihen, enkä huomannut, kuinka hiukseni

meinasivat takaa kärventyä. Ne olivat liehuneet valtoimenaan, sillä en ollut ehtinyt sinä aamuna vielä letittää niitä. Käännähdin nopeasti ja kävin kastamassa hiukseni lähimpään vesiämpäriin, huoaten helpotuksesta.

”Misä äit sit ol? Ja isä?” kysyivät lapset kirkassilmäisinä. ”Eik ne tullu auttama?”

”Voi hyväne aik… ko heit ei ollu viäl olemassaka sillo. Enkä ollu viäl faarinkan kans naimisis. Tunsin kyl häne ja ol hän siäl palossakki. Heti näi häne, ko hän ol yhdel katol huiskimas valu samoksihi.”

”Saik faar se sammutettu?”

”Saiva ne, ei faar yksi, mut häne isäs ja veljes, kaik yhdes. Se talli ainakki.”

Muistin tuon näyn kuin eilisen päivän, vaikka siitä oli aikaa yli kolmekymmentä vuotta. Niin kauhuissani kuin olinkin ollut, lävitseni oli käynyt lämmin sävähdys, kun olin nähnyt Fransin, joka oli hypännyt alas Salosen saunan katolta ja kiivennyt saman tien Jussilan tallin katolle. Katseemme olivat kohdanneet pariksi sekunniksi, kun hän oli loikkinut ohitseni. Ehkä hiukseni olivatkin olleet kärventyä juuri siksi?

Olimme koulukavereita ja naapureita, ja muutama vuosi palon jälkeen, vuonna 1922, minut oli vihitty Fransin kanssa. Olimme saaneet kolme tytärtä, ja Timo ja Helmi olivat heistä vanhimman lapsia. Asuimme naapuruksina, edelleen Mullilassa ja lapset kävivät usein minua ja faariaan katsomassa.

Oli onni onnettomuudessa, että oli ollut kesäinen aika ja melkein kaikki elukat, niin lehmät, hevoset, kanat kuin siatkin, olivat jo ulkona ja laitumilla; muuten menetys olisi ollut vielä valtavampi. Vain Ylisen Taanon lehmä ja sika olivat jääneet loukkuun ja palaneet. Sitä hajua enkä näkyä en ollut saanut mielestäni pitkiin aikoihin. Tosin lapsille en ollut kertonut siitä, vaan kaunistellut totuutta sen verran, että kukaan ihminen tai eläin ei ollut kuollut palossa.

Tästä palosta ihmiset olivat selvinneet joten kuten, toinen toistaan auttaen. Uusia navettoja ja talleja oli rakennettu talkoilla, eikä kotiaan onneksi menettänyt kovin monta ihmistä. Naapurit majoittivat heidät mielihyvin, mutta pitkään palosta puhuttiin ja otettiin myös opiksi. Myöhemmin peltikatot yleistyivät, ja jo ennen sitä kattoja vartioitiin tai kasteltiin aina kesäaikaan, jos tulia piti pesissä polttaa.

”Ny faar tule!” Lasten katseet siirtyivät ulko-ovelle, josta Frans oli juuri tulossa sisälle. Lapset lyöttäytyivät hänen käsipuoliinsa, toinen toiselle ja toinen toiselle puolelle.

”Mamma kerroi juur, kui sää sammuti iso valu”, Helmi piipitti, mutta ei saanut

Fransia yllättymään. Nämä tarinat oli käyty läpi monesti ennenkin.

”Mitä se mamma o taas teil sepitelly”, Frans totesi muka tuohtuneena, vaikka tiesin hänen arvaavan, että olin kertonut lapsille Mullilan suurpalosta. Hän katsahti minua iskien silmää, istahti pöydän ääreen ja kysyi lapsilta: ”Onk teil yhtä Aku Ankka edes fölis? Määki voisi lukki, mitä Akul ny kuulu.”

”O meil…” Timo juoksi hakemaan pinkan akuankkoja kamarin pöydältä ja kaikki kolme syventyivät niihin. Helmi tosin vain katseli kuvia, hän ei osannut vielä lukea. Katselin kolmea päätä hellästi, yhtä harmaata, yhtä lettipäistä ja yhtä, jossa hiukset sojottivat sinne tänne vaaleana pehkona, ja huokaisin tyytyväisenä.

— Leena Falttu —

MLL:N OHJELMAA LAPSILLE

MLL:n Eurajoen paikallisyhdistyksen syksyn ohjelma on julkaistu ja hyvin tutuksi tulleella ohjelmalla mennään tulevaa kausi:

- **Muskari** torstaisin 10.9. alkaen (ei syyslomalla 22.10.) 11 kertaa:
  klo 17.00–17.30 alle 2 v.+ aik. (70 e);
  klo 17.40–18.20 2-3 v.+ aik. (70 e);
  klo 18.30–19.10 2-4 v.+aik tarvittaessa 70 e (Myös 5-vuotiaat mahdollisia).
  Muskarit kokoontuvat Mursujen tiloissa kunnantalon (Kalliotie 5) alakerrassa. Jäsenalennus 5 € ja sisaralennus 10 €. Ilmoittautumiset opettajana toimivalle Annalle: p 040 7426865.
- **Isä-lapsisählyä**
  Sunnuntaisin 6.9. alkaen klo 10.30–11.30 Lapijoen koululla (Erkka p.0400745 043) ja
  HUOM! torstaisin 3.9. alkaen klo 18.00–19.00 Yhteiskoululla (Janne p. 040-542 2698).
  Omat sisäpelitossut mukaan, suojalasit lainattavissa.
  Lapset yhdessä isän tai muun aikuisen kanssa, ei yksin.
- **Perhekahvilatoimintaa** ei juuri nyt ole, mutta jos kiinnostuneita on ja vetäjä ilmoittautuu, niin tilavaraus on voimassa Lapijoella.
- **Toimisto Kaharilla** (Weener-tie 1) auki parillisilla viikoilla keskiviikkoisin 2.9. lähtien klo 18–19.
- MLL on mukana **6. luokkalaisten** ja heidän vanhempiensa **”Perheiden ilta” -tapahtumassa L**ahdenperässä 2.9.
- **Alkeisjatkouimakoulu** viikoilla 40 ja 41 (28.9.–8.10.) maanantaista torstaihin klo 17.45–19.30 Rauman uimahallissa. Mahdollisuus suorittaa hylje- tai kalamerkki, mukaan mahtuu 20 lasta. Hinta jäsenille 50 €, muille 60 €. Tiedustelut ja ilmoittautumiset iltaisin Minnalle, p. 050-344 4807.
- **Eurajoki-viikon Mimi ja Kuku** sunnuntaina 11.10. klo 11.00 kunnantalon Eurajoki-salissa. Lipun hinta jäsenet ja 2-17v lapset 2 €/hlö, ei-jäsenet 5€/hlö, alle 2v. ilmaiseksi. Lippuja saa ostettua toimistolta (kts. aukiolo) ja varaamalla netistä www.eurajoki.mll.fi/lippujen-varaus/ Alkaen 16.9.
- Kaikille jäsenille avoin **syyskokous** pidetään kunnantalon kahviossa (Kalliotie 5) maanantaina 26.10. klo 19.00. Tervetuloa, kahvitarjoilu!
- Perinteinen **tonttumetsä** järjestetään Kunnantalon takana pururadalla sunnuntaina 29.11. klo 18.00–18.45. Tonttumuori tarjoilee lämmintä mehua ja pipareita ja Korvatunturin postilaatikkoon voi tuoda kirjeen Joulupukille. Pakkasraja -15 °C.
- Tunnelmallinen Viattomien lasten päivän **enkelikirkko** Eurajoen kirkossa maanantaina 28.12. klo 18.00. Kolehti lahjoitetaan paikalliseen hyväntekeväisyyteen.
- **10 %:n alennus** jäsenkortilla Hiusmuoti Jonnasta (Eurajoki, hiustenleikkuu), Minimaakarista (Eura) ja Pikkutaapero Oy (Lapijoki alennus normaalihintaisista tuotteista).
- **Lisätietoja:** eurajoki.mll.fi. Liitythän **Facebook-ryhmäämme:** ”MLL Eurajoki”.
- Haemme uusia hallituksen jäseniä, joten tervetuloa rohkeasti mukaan toimintaan!

Mannerheimin Lastensuojeluliiton **Vanhempainpuhelin 0800 92277** on nykyään maksuton (http://www.mll.fi/vanhempainnetti/vahempainpuhelin/).

Hallituksen puolesta tietoa välitti
— Kirsi —

LUTAN HIRVIKÄMPPÄ

Lahtivaja

Lutan hirvikämppä sai alkunsa, kun Eurajoen Metsästysseuran hirvimiehet päättivät vuonna 1975 jakaa seuran kolmeen osaan: Lutan, Isosuon ja Sydänmaan porukkaan. Seura oli perustettu 1936 nimellä Lutan ja Rikantilan kylien Metsästysyhdistys ry.

Kasvava kaadettavien hirvien määrä vaati joustavuutta ja nopeaa lahtausta. Yhteisjahdeista ei kuitenkaan kokonaan luovuttu. Jakoon ei ollut varauduttu lahtipaikkojen suhteen, vaan porukat hoitivat sen työn mikä missäkin vajassa tai suulissa.

Lutan porukan lahtipaikka oli Heinon suulissa, joka ei vastannut ympäristöltään teurastuspaikan vaatimuksia. Oman lahtivajan rakentamista alettiin suunnitella. Vuonna 1977 lahtivaja-asia oli kypsynyt niin, että Onni Wallinin lahjoittama hirsinen lato päätettiin siirtää Lutalle lahtivajaksi.

Onni Wallinin lahjoittama hirsinen lato ennen siirtoa.

Ladon purkutyöt menossa.

Olavi Katila oli katsonut sopivan paikan omistamaltaan Hulolan tilan metsämaalta Isoniityn tien varresta noin kilometri kylän keskustasta. Paikka oli melko tasainen kalliopohja. Heinäkuussa talkootyöt alkoivat pohjan tasoituksella ja perustusten valulla.

Antero Mäkitalo ja Olavi Katila tulevan vajan kalliopohjalla.

Perusta valettu.Vasemmalta Eelis Lehtinen, Olavi Katila, Antero Mäkitalo Martti Jaakkola, Olavi Kares, Olli Kares, ja Kalevi Huhtikari

Hirsiladon purun yhteydessä havaittiin muutamien hirsien huonokuntoisuus. Alimmat päätettiin uusia ja ylempien kanssa tultaisiin toimeen. Siirron aikana tapahtui sellainen kummajainen, että yksi numeroitu hirsi meni hukkaan.

Elokuun alussa päästiin latomaan hirsiä perustan päälle. Vajan ulkomitoiksi tuli n. 4,7 × 5,3 m. Alku ei ollut heti selvää alimmaisten hirsien kanssa, vaan vaati jonkin verran ajatustyötä. Lattia valettiin ennen vajan varustelua ja ovensuun betoniin kirjoitettiin vuosiluku 1977.

Hirsien ladonta alkanut. Vasemmalta: Antero Mäkitalo, Olavi Kares, Olavi Katila ja Olli Kares.

Hirret ladottu elokuun puolessa välissä. Vaja vailla vesikattoa.

Vesikatto päätettiin laittaa tiilistä. Tiilet saatiin *Kalle Katilan* vaimon *Eijan* vanhempien kotoa Euran Kiiskinmäestä. Siellä oli juuri asuinrakennuksen tiilikatto muutettu peltiseksi.

Valmis lahtivaja syyskuun alussa.

Lahtivaja sisältä.

Lahtivaja oli valmis ja viimeistelty syyskuun alussa. Sisällä katossa on liukukisko. Seiniä reunustavat molemmin puolin tiskit. Ruhon nostamiseksi liukukiskolle on käsin käytettävä vinssi. Ensimmäinen vajassa käsitelty hirvi oli vasa, jonka kaatoi *Martti Jaakkola* 15.10.1977 aivan vajan kulmalta. Myöhemmin vajan tarpeellisuus kävi selväksi, kun kiskolla roikkui 12 ruhoa.

Lahtivajan ensimmäinen hirvi 15.10.1977. Vas. Olavi Katila, Olavi Kares Matti Heino, Esa Riikilä, Antero Mäkitalo, Kalevi Huhtikari, Olli Kares, Onni Wallin, Patrik Jyräkoski, Martti Jaakkola, Eelis Lehtinen sekä Jami kiinanpystykorva, joka osallistui aina innolla hirvijahdin tapahtumiin.

Ensimmäisen ruhon käsittelyä 15.10.1977.

Lahtivajan rakentajat olivat: *Antero Mäkitalo, Martti Jaakkola, Olavi Kares, Onni Wallin, Olavi Katila, Kalevi Huhtikari, Eelis Lehtinen, Matti Heino, Esa Riikilä* ja *Olli Kares*.

Taukojen pitäminen lahtivajan ulkopuolella kaipasi makkaranpaisto- ja eväskahvien juontipaikkaa. Nuotiolla istuminen oli toki hauskaa kauniilla ilmalla, mutta sateella kaipasi kattoa päänsä päälle. Kämpän suunnittelu vajan jatkoksi sai alkunsa.

Tauolla lahtivajan takana. Vasemmalta: Olavi Katila, Kalevi Huhtikari Onni Wallin, Olavi Kares, Eelis Lehtinen, Matti Heino, Martti Jaakkola ja Antero Mäkitalo.

Iloista jahtiseuraa. Edessä kiehuvassa padassa on kypsymässä hirven vasan leukaluu, joka tarvittiin todisteeksi siihen aikaan.

Kämppä

Ennen juhannusta vuonna 1978 *Unto Virsiheimo* oli suunnitellut ja piirtänyt "Klubi-askin kanteen" tulevan kämpän piirustukset Olavi Katilan ohjeiden mukaan. Rakennustalkoot kämpän saamiseksi aloitettiin kesäkuun alussa. Tarkoituksena oli rakentaa vaatimaton ja mahdollisen halpa rakennus. Tarkoitusta varten kerättiin osakkailta 100 markkaa kulujen kattamiseen. Tukkeja kaadettiin talvella 1978, ja ne sahattiin Lutan kyläsirkkelissä. Talkoissa tarvittavat naulat ja muut tarvikkeet jokainen toi tullessaan. Savupiipun ja takan muurasi *Kalle Niemi*, joka oli lähtöisin Lutan kylästä.

Olavi Katila kastelee valettua kämpän pohjaa 4.6.1978.

Kämppä juhannuksena 1978.

Kämppä vesikatossa ja piippu muurattu 1.7.1978.

Takka muurattu ja saumattu 16.7.1978.

Kämpän ulkomitoiksi tuli n. 4,7 × 5,0 m. Rakennusten väliin jäi n. 1,0 metrin tila polttopuille. Tarvittavat kattotiilet eivät ihan riittäneet katon kattamiseen. *Juhani Kares* lahjoitti loput tarvittavat samanlaiset. Kämpässä aluksi ollut puuliesi savutti, ja se vaihdettiin kamiinaan.Vuoden 1978 aikana talkoisiin liittyivät tulevat osakkaat *Aulis Jaakkola* ja Kalle Katila. Lahtivaja ja kämppä kokonaisuudessaan ristittiin Hirvikämpäksi.

Hirvikämppä ensimmäisenä jahtipäivänä 15.10.1978
Antero Mäkitalon pappa-Tunturi vakiopaikallaan kämpän päädyssä.

Ensimmäisten hirvipeijaisten vieraita hirvikämpällä 27.10.1978

Tarjoilua hoitamassa Helmi Mäkitalo ja takana Saimi Huhtikari.
Vieraina Ilpo Tarkin perhe.

Vieraina mm. vasemmalla Taisto Paassilta ja oikealla Eino Heino.

Sähkö vajalle vedettiin Heliniltä takamittarin kautta. Se oli vaatimaton, vain kaksi lamppua.Tarvittava vesi tuotiin aluksi isossa kuljetussäiliössä kylästä. Järjestely ei ollut hyvä ja oman kaivon hankkimista pohdittiin. Vasta vuonna 1991 saatiin oman kaivon vesi sähköpumpulla lahtivajalle. Sähköasiat tulivat järjestykseen laillisen sähköliittymän myötä, ja asiaa auttoi *Olli Kahalan* liittyminen porukkaan. Hän on sähkömies ammatiltaan ja teki sisäasennukset ja muut sähkötyöt ammattitaidolla. Peijaisia maanvuokraajille pidettiin vuosina 1980, 1982, 1983 ja 1988.

Peijaisten tarjoilijat 14.11.1982 vasemmalta: Sirkka Riikilä, Hilkka Heino, Saimi Huhtikari, Pipsa Järvenpää, Eero ja Katriina Riikilä.

Peijaisväkeä 14.11.1982.

Hirvikämppä toimii jahtipäivinä aamuisena kokoontumispaikkana. Ennen jahtiin lähtöä kuullaan aamun havainnot ja yhteydenotot, missä päin hirviä olisi mahdollisesti saatavilla. Suunnitelmat tehdään ja passipaikat jaetaan. Sopivaan aikaan pistäydytään kämpällä kahvia juomassa ja syömässä. Tehdään uudet suunnitelmat ja jahti jatkuu. Kaadetuista hirvistä otetaan maha pois jo kaadon paikalla. Ruho kuljetetaan kämpälle, nyljetään ja nostetaan kiskolle odottamaan paloittelua.

Hirvikämppä on osoittanut toimivuutensa niin hirvieläinten ruhon käsittelyssä kuin muussakin sosiaalisessa toiminnassa. Seuran johtokunta on kokoontunut hirvikämpällä useasti. Kyläkunnan asioita on siellä pohdittu. Porukan jahtipäättäjäisiä on pidetty vuosittain. Kesäisin siellä on ollut mahdollisuus ladata omia harjoituspatruunoita latauslaitteilla. Kämpän hoitajana on ollut Olavi Katila. EU on tuonut omat haasteensa myös lihan käsittelyyn. Tällä hetkellä, vuonna 2015, vaatimukset eivät vaikuta nykyiseen toimintaan, kun liha tulee omaan käyttöön.

Onsanpirtin valmistuttua seuran hirvipeijaiset maanvuokraajille siirtyivät sinne suurempiin ja toimivampiin tiloihin. Koko seuran jahtikauden päättäjäiset siirtyivät myös sinne.

Hirvikämppä on tarpeellinen Lutan hirviporukalle niin kauan kuin hirvieläinten metsästys jatkuu nykyisen kaltaisena.

Kronikka

Viime vuosi oli rankka,
teimme uuden tuvan.
Metsästystä riitti kauan,
kun herrat määräs luvan.

Katilan Olavi mestarina
koko ajan hääräs,
että sujuis kaikki niin kuin
Suomen laki määräs.

Kalevi on kynämies,
Keulan sekä seuran.
Ehtii sentään jahtiinkin,
hirven sekä peuran.

Antero on meistä vanhin,
oiva metsämiesi.
Kämpällä hän kahvit keitti,
savusi vain liesi.

Kareksella Olavi hän kanat ruokkii,
metsästää.
Repustansa eväät syö
ja mahtavasti röyhtäjää.

Heinon Matti ahkerasti
asuntoja rakentaa.
Silti vielä hirvijahtiin
jostain aina aikaa saa.

Onni muutti kylän maille,
rakentelee sinne.
Ei pellot, metsät unhoitu,
ei hirvijahdin perinne.

Kareksella Ollista isäntä
jo Vuossemelle tehtiin.
Kiireitä on hällä paljon,
vaan hirvijahtiin vielä ehtii.

Esa kaivaa kaivurilla
ojat peltoin reunain.
Metsissä hän kaataa puut,
hirvet sekä peurat.

Koivuniemen kulmilla
Eelis pitää majaa.
Hirvijahti mielessään hän
Lutan puskiin ajaa.

Sitten vielä uudet miehet
Aulis, Kalle, Heikki.
Ajomiehinä he kulki,
se se vasta kova leikki.

Oli siellä sentään vielä
Lähteenmäen pappa.
Siellä hauskas porukassa
aikaansa hän tappaa.

Manne oli kuvaamassa
hauskat hetket siellä,
että näkee jälkipolvet
hirvijahdin joskus vielä.

Siinä oli koko sakki,
kaikki hirviherrat.
Toivon että päästäis vielä
jahtiin monet, monet kerrat.

Nyt on hirvet metsästetty,
saalis kotiin tuotu.
Paukkuraudat naulaan pantu,
riistalle on rauha suotu.

Kirjoitti Martti Jaakkola v. 1978

Lähteenmäen pappa Martti Jaakkola hirvijahdissa 16.10.1977.

— *Olavi Katilan* muistelujen pohjalta kirjoitti *Mauno Paassilta*. Kuvat *Mauno Paassilta*. —
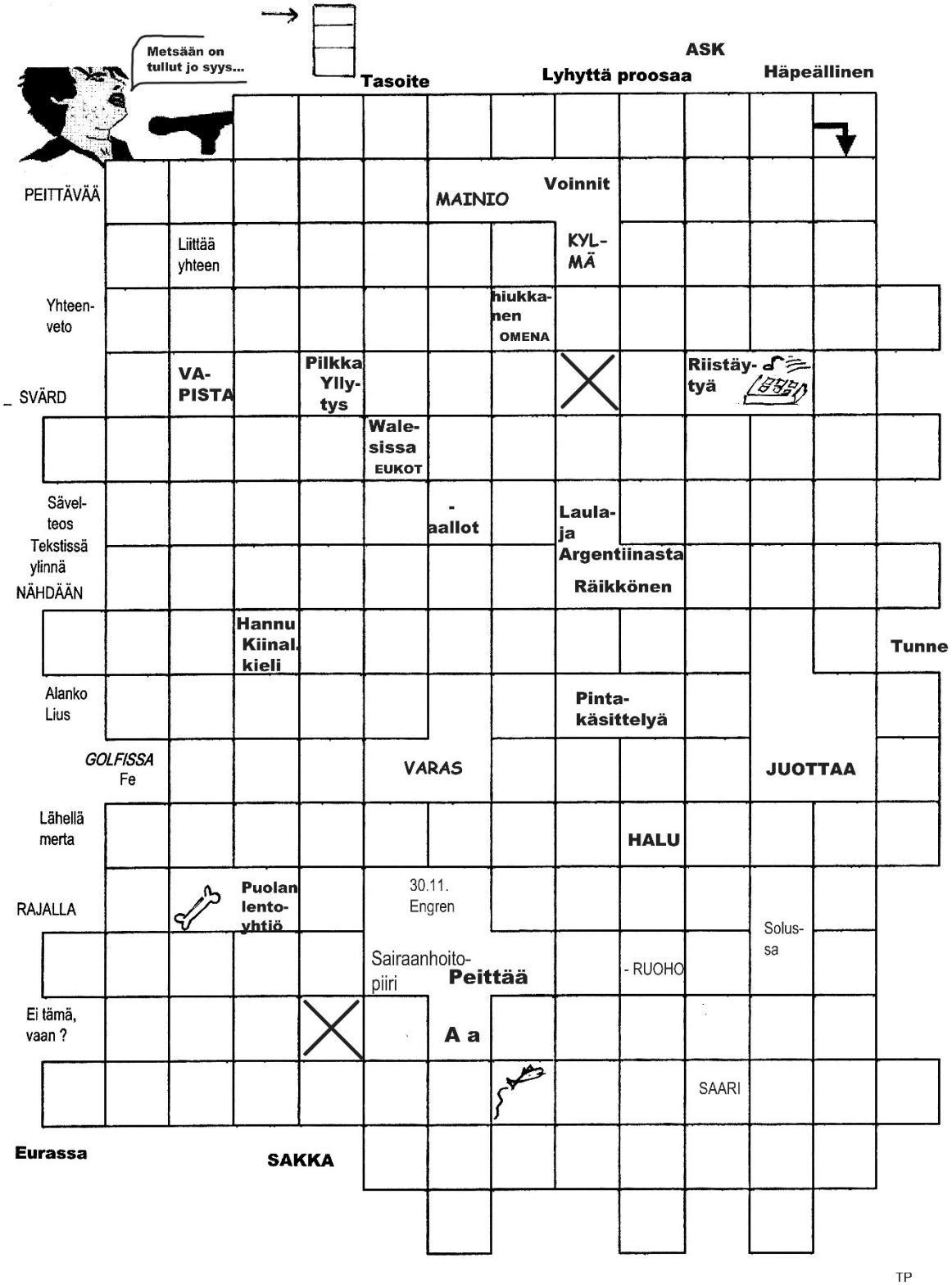
SYYSRISTIKKO